

صرف در زبان فارسی

حسین سامعی

ستار

تهران ۱۳۹۵

سامعی، حسین، ۱۳۳۲	سرشناسه:
صرف در زبان فارسی/ حسین سامعی.	عنوان و نام پدیدآور:
تهران: کتاب بهار، ۱۳۹۵.	مشخصات نشر:
هشت، ۱۳۱ ص.	مشخصات ظاهری:
کتاب بهار؛ ۱۲.	فروست:
دستور زبان فارسی؛ ۴.	
۱-۴-۹۶۸۳۳-۹۷۸۶۰۰: ۱۵۰۰۰۰ ریال	شابک:
فیبا	وضعیت فهرست‌نویسی:
کتابنامه	موضوع:
نماینه	موضوع:
فارسی - صرف	موضوع:
Persian language - Morphology	موضوع:
فارسی - اسم	موضوع:
Persian language - Noun	موضوع:
فارسی - واژه‌شناسی	موضوع:
Persian language - Lexicology	موضوع:
PIR ۲۷۵۴/ص ۲/۴ ۱۰۱۵	رده‌بندی کنگره:
۵۱۸۶۱	رده‌بندی دیویی:
	شماره کتاب‌شناسی ملی:

حسین سامعی

صرف در زبان فارسی

چاپ اول: ۱۳۹۵

شمارگان: ۵۰۰

حروف چینی و صفحه‌آرایی: دریاچه کتاب (سعید صابری)

طراحی جلد: پاشا دارابی

چاپ و صحافی: پردیس دانش

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ و مخصوص کتاب بهار است

مراکز فروش: کتاب‌فروشی توس (۱۰۰۷ ۴۶ ۶۶)، کتاب‌سرای افتخارزاده (۹۵ ۵۸ ۹۵ ۶۶)

نشر چاپار (۸۸ ۸۹ ۹۶ ۸۰)

کتاب بهار (۰۹۱۲ ۱۲۲ ۶۰۰۸)

ketabebaharpub94@gmail.com

فهرست

پیش‌گفتار	هفت
۱. تکواژ و کلمه	۱
۱-۱ انواع ساخت کلمه	۳
۲-۱ تصریف	۳
۳-۱ واژه‌سازی	۳
۲. تصریف	۵
۱-۲ صرف انواع کلمه در فارسی	۶
۲-۲ تصریف اسم	۶
۳-۲ تصریف صفت	۱۰
۴-۲ تصریف فعل	۱۲
۵-۲ صیغه‌های فعلی	۱۵
۳. اشتقاق	۲۳
۱-۳ اشتقاق پیشوندی	۲۵
۱-۱-۳ پیشوندهای اصلی	۲۵
۲-۱-۳ پیشوندواره‌ها	۲۷
۳-۱-۳ پیشوندواره‌های غیرفارسی	۳۹

۴۱	۲-۳ اشتقاق پسوندی
۴۲	۱-۲-۳ پسوندهای اصلی
۷۲	۲-۲-۳ پسوندواره‌ها
۷۶	۳-۲-۳ پسوندواره‌های غیرفارسی
۸۱	۳-۳ اشتقاق مضاعف
۸۲	۴-۳ اشتقاق صفر
۸۴	۴ ترکیب
۸۴	۱-۴ ترکیبات وصفی
۸۶	۲-۴ ترکیبات اضافی
۸۷	۳-۴ ترکیبات اسنادی
۸۸	۴-۴ ترکیبات حلی
۹۰	۵-۴ ترکیبات نفی
۹۵	۶-۴ ترکیبات تهنیت
۱۰۰	۷-۴ پیچیدگی در واره‌سازی: آمیزندگی ترکیب و اشتقاق
۱۰۲	منابعی برای مطالعهٔ بیشتر
۱۰۴	فهرست بن‌های فعلی
۱۰۷	نمایهٔ وندها و وندواره‌ها
۱۰۹	نمایهٔ مثال‌ها
۱۲۸	نمایهٔ موضوعی

پیش‌گفتار

در سنت دستوری ارسطی، به پنج سنت عربی، صرف آن بخش از دستور است که به مبحث کلمه می‌پردازد. این بخش معمولاً با معرفی انواع کلمه (اسم، فعل، صفت، حرف، و جز آن) آغاز می‌شود، سپس تغییرات تصریفی هریک از انواع به دست داده می‌شود، و در پایان ساختمان واژه‌ساختی هریک (صفت فاعل، صفت مفعولی، اسم مصدر، اشتقاق، ترکیب، و جز آن) مورد بحث قرار می‌گیرد. در دستورنویسی جدید فارسی، در پی نظریات زبان‌شناسی جدید، مبحث انواع کلمه کاملاً به بخش نحو رانده شده است و صرف صرفاً ساختمان کلمه، اعم از تصریف و واژه‌سازی، را در بر می‌گیرد.

این کتاب، در اصل، بخشی از یک کار گروهی^۱ بوده است که نگاشته تألیف آن را بر عهده داشت و به سفارش وزارت آموزش و پرورش و برای تدریس در مراکز تربیت معلم فراهم آمد. این بخش، برای این چاپ مستقل، بازنگری شد، پاره‌ای از مطالب تغییر کرد، و مطالبی تازه نیز به آن اضافه شد. این یک متن درسی است که موضوع آن ساختمان کلمه در زبان فارسی است و مخاطب آن دانشجویان رشته‌های مختلف،

(۱) علی‌محمد حق‌شناس، حسین سامعی، مهدی سمایی، و علاءالدین طباطبایی، دستور زبان فارسی. وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۸۵.

به‌ویژه زبان و ادبیات فارسی، است. از این‌رو، این کتاب حاوی هیچ بحث نظری مستقیمی نیست، هرچند به مفاهیم، اصطلاحات، و مباحث زبان‌شناسی جدید، در باب صرف، نظر دارد و از آن‌ها، در حد لازم، بهره می‌گیرد.

چاپ این کتاب به پیشنهاد و همت آقای مهندس احمد خندان صورت می‌گیرد. نگارنده صمیمانه از ایشان تشکر می‌کند و امیدوار است چاپ مجدد آن به کار دانشجویان و علاقه‌مندان این بحث بیاید.

حسین سامعی

آبان ۱۳۹۵

www.ketab.ir